

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårds- och fiskeenheten
Johan Jannert

BESLUT
2002-06-04

Diarienummer
511-6607-99

Sida
1(11)

Enligt sändlista

Naturreservatet Ålleberg i Falköpings kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov av och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Hur man överklagar
Bilaga 5. Länsstyrelsens kommentarer till inkomna synpunkter

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Älleberg**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252), fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Länsstyrelsens beslut 1958-04-30 om naturminnet på Ällebergs ännu upphävs när föreliggande beslut vunnit laga kraft. Länsstyrelsens beslut 1981-08-03, dnr 11.131-594-81, fastställelse av skötselplan för Ällebergs ännu upphävs när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Länsstyrelsens beslut om landskapsbildsskydd över Älleberg med närmaste omgivningar, enligt 19 § NVL, dnr IIIR19 18 67, upphävs, i de delar som ingår i naturreservatet Älleberg, när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla Ällebergs stora botaniska, zoologiska, geovetenskapliga och landskapsbildsmässiga värden.
- bevara Älleberg tillgängligt för ett rörligt friluftsliv.
- bevara och utveckla ett rikt växt-, djur- och fågelliv inom naturliga ängs- och hagmarker samt bibehålla det varierade odlingslandskapet med dess olika naturtyper.
- utveckla och bevara urskogskaraktärerna i lövskogsbranterna.
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Älleberg är ett av de områden som regeringen godkänt att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- odlingslandskapet hävdas och brantskogen lämnas till fri utveckling för att bevara Ällebergs tilltalande landskapsbild och geovetenskapliga värde.
- leder och stigar underhålls.
- de naturliga ängs- och hagmarkerna hävdas årligen genom slåtter och bete så att arter som är knutna till dessa miljöer gynnas.
- lövskogen i branterna lämnas i huvudsak till fri utveckling.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. avverka, gallra, röja eller utföra annan skogsvårdande åtgärd.
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. borra, spränga, schakta, tippa och fylla ut med massor.
4. utföra dikning, dämning, rensning eller annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
5. bedriva täkt av något slag.
6. anlägga eller förändra väg, stig eller parkeringsplats
7. anlägga mark- eller luftledning.
8. uppföra byggnad eller därmed jämförbar anordning.
9. uppföra vindkraftverk, mast, torn eller liknande anläggningar.
10. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel.
11. kalka mark eller vatten.
12. inplantera djur- eller växtarter.
13. anlägga energiskog och julgransodling.

Det är dessutom inte tillåtet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

14. lägga om rörledningar från befintliga vattentäkter.
15. lägga om luft- eller markledningar.
16. anordna upplag.
17. tippa sten som tagits upp från åkern.

Föreskrifterna A1, A2 skall dock inte utgöra hinder för att flytta undan nedfallna träd längs stigar, vägar, brukningsvägar och åkermark.

Föreskriften A4 skall inte utgöra hinder för underhåll av åkrarnas täckdikningssystem.

Föreskrifterna A10, A11 gäller ej åkermark.

Föreskrifterna för naturreservatet innebär inga inskränkningar i pågående flygverksamhet. Förändras flygverksamheten bör samråd ske enligt 12 kap 6 § miljöbalken. En förändring av verksamheten kan kräva dispens från föreskrifterna.

Reparationer och underhållsröjningar av befintliga luftledningar får utföras. Markskador ska så långt möjligt undvikas. Samråd skall ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. Om akuta reparationer krävs skall Länsstyrelsen informeras i efterhand.

Vattenuttag i befintliga anläggningar för eget husbehov samt vattenuttag enligt gällande servitutsavtal påverkas inte av reservatets föreskrifter. Underhåll av befintliga anläggningar får göras.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

- Märka ut reservatet.
- Sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan.
- Utföra åtgärder enligt till beslutet hörande skötselplan, dvs:
 - Avverka träd och röja sly och buskar för att hålla hag- och slättermarkerna öppna och även restaurera gamla hagmarker.
 - Röjningar av buskar och sly i andra områden som anges i skötselplanen.
 - Uppgrävning/restaurering av dammar.
 - Röjning av gran vid behov.
 - Hävda betes- och slättermark.
- Anlägga/underhålla parkeringsplatser, stigar m m enligt bifogad skötselplan.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

- Naturvårdsförvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen skall ske i samverkan med berörda markägare och Falköpings kommun.
- Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. göra upp eld.
2. framföra motordrivet fordon, cykla eller rida utanför vägen till flygplatsområdet.
3. tälta eller ställa upp husvagn/husbil på annan plats än vad skötselplanen anger.
4. fälla träd och buskar, bryta kvistar eller på annat sätt skada vegetationen.
5. skada eller ta bort döda träd eller vindfällan.
6. samla in mossor, lavar eller svamp. Matsvamp får dock plockas.
7. fånga och insamla ryggradslösa djur.

8. anordna läger eller idrottstävling som omfattar fler än 200 deltagare (gäller ej i flygfältsområdet, skötselområde 2).

Med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken kan Länsstyrelsen i särskilda fall medge undantag från meddelade föreskrifter.

Administrativa data

Namn:	Naturreseptatet Ålleberg
Kommun:	Falköping
Areal:	199,4 ha
Fastigheter och ägare:	Karleby 13:8 i Karleby s:n, Leaby 6:1 i Karleby s:n, Saleby 4:2 i Slöta s:n, Slöta 7:2 i Slöta s:n, Smeby 2:2 i Slöta s:n, Synnerål 10:4 i Luttra s:n, Synnerål 12:9 i Luttra s:n, Vaxby 1:4 i Slöta s:n, Vaxby 1:6 i Slöta s:n, Ålleberg 1:1 i Slöta s:n, Ålleberg 2:1 i Karleby s:n.
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Beskrivning av naturreseptatet

Topografi och geologi

Bergets högsta punkt är ca 335 m ö h och är därmed det högsta av platåbergen. Det höjer sig c:a hundra meter över det omgivande landskapet. Branta stup i diabasen finns i norra delen av berget medan det i söder mera långsamt sänker sig ned mot omgivningarna.

Berggrunden består inom hela reseptatet av diabas och lerskiffer. Jordlagren består av antingen ett tunt, ibland kalkrikt, moräntäcke eller av tunna torvlagar.

Hydrologi

En av bergets stora tilldragelser är de rikligt vattenförande källorna som springer fram vid bergets fot eller i dess sluttningar. Bland de mest kända är Lokakällan och Hokällan vid Ållebergs "änne". På platån ligger flera småvatten som finns redovisade i våtmarksinventeringen från 1991. Här finns padda, åkergroda, vanlig groda samt större och mindre vattensalamander.

Vegetation

Som allmän beskrivning av bergets vegetation kan kort sägas att branten och sluttningarna utom i söder är klädda med lövskog, att platån och västsidans nedre delar är en blandning av ung lövskog, och mer eller mindre öppna marker av olika slag. Längst i norr, på platån, fanns en planterad granskog

som numera är avverkad. Ålleberg är det platåberg som bäst bevarat forna tiders betade, öppna marker - hedarna och ängarna.

Skogar

Ädellövskog

Lövskog med stort inslag av ädla lövträd - ask, alm, lönn, lind och ek och ett fältskikt bestående huvudsakligen av örter (frisk och torr örttyp) - finns framför allt i och nedanför bergets branter. De största sammanhängande bestånden av dessa typer finns på bergets östra sida. I dessa skogar finns också stort inslag av säl, asp och körsbär. Buskskiktet är välutvecklat och består i första hand av hassel, måbär och skogstry. På några platser är fältskiktet artrikt med lundväxter som blåsippa, vitsippa, trolldruva, skogsviol, hässlebrodd m m. Torrare delar närmare diabasbranten kännetecknas av mera blåsippa, liljekonvalj, lundgröe etc medan friskare delar hyser hässleklocka och rödblåra

Öppna marker

Ängs- och betesmarker finns av flera olika slag och en del av dessa är mycket artrika naturtyper. Särskilt på platån finns idag således en mosaik av öppna - halvöppna, torra - fuktiga marker.

Våtmarker - källor, småvatten, kärr och sjöar

Källor som förekommer i betesmark och vars avrinningsbäck är trampad i kanterna kan innehålla både blågrönt mannagräs och källgräs.

De små öppna vattensamlingar som finns på själva platån är botaniskt av ringa intresse möjligen med undantag av gulkavle som finns vid den största sjön och i den tidvis vattenfyllda sänkan närmast norr om vägen. Igenväxningen har gått så långt att svarthakedoppingen som häckade regelbundet tidigare numera är försvunnen. Vissa av småvattnen torkar ut sommartid.

Friluftsliv

Ålleberg är ett mycket omtyckt och populärt utflyktsmål för närboende och turister. Vandringsleder och en naturstig har anlagts på 1990-talet.

Segelflyget på Ålleberg

Mitt på platån ligger KSAK: s (Kungliga Svenska Aeroklubben) segelflyganläggning. Segelflyget på Ålleberg startade sin verksamhet 1941, när Ållebergsskolan öppnades med utbildning för blivande segelflygare. Under lång tid var sedan Ålleberg centrum för segelflygets utveckling i Sverige. Fortfarande är Ållebergsskolan landets viktigaste segelflygskola. På Ålleberg finns kansli för Segelflygförbundet och för Svenska Flygsportförbundet. Landningsbanan på berget är nyligen reparerad. Strax utanför naturreservatet ligger en flygverkstad och ett segelflygmuseum. KSAK har som mål att bibehålla traditionen av Ålleberg som svensk flygsportplats.

Camping och restaurangrörelse förekommer i anslutning till Segelflygsskolan. Vidare förekommer en livlig flygverksamhet med häng- och skärmflyg.

Bebyggelse och anläggningar

På bergets norra del, i anslutning till det f d naturminnet, ligger Slöstatugan som ägs av Falbygdens Hembygds- och Fornminnesförening. Uppe på platån ligger segelflygskolans landningsbanor inom reservatet.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m m.

Ålleberg ligger inom riksintresse för naturvården (NR 42) och för kulturminnesvården (KR 100).

Kommunal översiktsplan

Beslutet är förenligt med översiktsplanen för Falköpings kommun.

Internationell betydelse

Ålleberg har av regeringen redovisats till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Detta innebär att området sannolikt kommer att ingå i ett europeiskt nätverk av skyddade områden, NATURA 2000. Ålleberg är dessutom ett av objekten i projekt "Skogsprojekten-98", där reservatsbildningen delfinansieras med medel ur EU:s LIFE-fond för naturvårdsåtgärder.

Befintliga områdesskydd

Skydd för landskapsbilden enl § 19 NVL (Beslut före 1975) med beslutsdatum 1967-12-20. Vid Ållebergs norra spets finns ett naturminne, med beslutsdatum 1958-04-30.

Behov och motiv för skydd

Naturvärden:

- Ålleberg har bedömts vara av riksintresse för naturvården.
- Ålleberg är landets kanske mest tydliga exempel på platåberg.
- Ålleberg hyser mycket höga naturvärden. Berget är det enda av landets platåberg som bevarat karaktären av öppet, hävdat landskap bl a med vegetation av örtrik ljunghed i ogödslade naturliga betesmarker. Flera sällsynta naturtyper och hotade arter finns här. I länets ängs- och hagmarksinventering har bergets öppna, betade marker på såväl platå som sluttning, erhållit klass 1, vilket är högsta möjliga klassning.
- Ädellövskogarna på sluttningarna är värdefulla genom att de är artrika och sällsynta i sig. Även här förekommer i landet hotklassade arter. De lövskogsklädda sluttningarna spelar också en särskilt viktig roll som landskapselement.
- Våtmarkerna på platån har i länets våtmarksinventering erhållit klass 2.
- Vid bergets norra spets finns ett mindre naturminne som hyser bestånd av den i landet mycket sällsynta tistelsnyltroten.

Med hänsyn till områdets höga naturvärden och med hänsyn till reservatets syften kommer pågående markanvändning att försvåras avsevärt och ett reservatsförordnande erfordras.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3-4 kap. MB.

Ärendets handläggning

Det har tidigare funnits förslag till bildande av naturreservat för Ålleberg. Redan 1982 ansökte Kungliga Svenska Aeroklubben (KSAK) om att ett naturreservat skulle bildas på delar av Ållebergs platå. 1983 genomförde Leif Andersson och Thomas Appelqvist, på uppdrag av Länsstyrelsen, en översiktlig naturinventering av Ålleberg. De tog också fram ett förslag till skötselplan för Ålleberg. Detta förslag samt ängs- och hagmarksinventeringen utgör de viktigaste underlagen till skötselplanen och till föreskrifterna.

Falköpings kommun har aktivt arbetat för att Ålleberg skall bli naturreservat. Sedan 1989-10-26 har kommunen haft möjlighet att bilda naturreservat. Falköpings kommun fattade 1991-10-28 ett principbeslut om reservatsbildande för bl a Ålleberg. För Ålleberg beslutades att kommunen skulle svara för planering och administration. Besluten om reservat skulle tas av Länsstyrelsen.

Under hösten 1997 förankrade Länsstyrelsen planerna på ett naturreservat med samtliga markägare. I och med detta kunde Ålleberg klassas som ett Natura 2000-område, dvs ingå i EU:s föreslagna nätverk av områden som skall skyddas. EU kommer också att delvis bekosta bildandet av naturreservatet via medel från LIFE-fonden. Naturvårdsverket skall slutredovisa Life-projektet juli 2002.

Under 1997 tog Falköpings kommun fram ett förslag till skötselplan och föreskrifter för naturreservatet Ålleberg. Dessa har sedan bearbetats av Länsstyrelsen.

Markägarmöte hölls i Falköpings stadshus den 23 mars 1999. Under 1999-2001 utfördes värderingar. Avtal om intrångsersättningar/markköp är klara för flertalet fastigheter. Naturminnet vid Ållebergs ännu upphävs och inlemmas i naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att detta inte innebär någon ytterligare inskränkning och att ersättning således inte ska utgå.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Naturvårdsverket, Falköpings kommun, Skogsvårdsstyrelsen och Sveriges geologiska undersökningar. Naturskyddsföreningen, Västergötlands ornitologiska förening, Falbygdens fågelklubb, Slöta hembygdsförening, Segelflygets veteransällskap, Ållebergs segelflygmuseum, Ekomuseum Falbygden-Ätradalen, Ållebergs hängflygklubb och Falköpings orienteringsklubb har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande. Berörda mark- och sakägare har samtidigt förelagts att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Överenskommelser har ännu inte träffats för fastigheten Saleby 4:2, Ålleberg 1:1, Synnerål 10:4 och Vaxby 1:6.

Fastighetsägarna för Saleby 4:2, Claes, Tor och Bo Lidberg, har förelagts enligt 31 kap. 12 § miljöbalken att göra en anmälan om ersättningsanspråk. Ersättningsanspråk har, via ombud, inkommit. Skillnaden mellan ersättningsanspråk och värdering är så stor att det inte är realistiskt att fortsätta förhandlingen.

Överenskommelse om intrångsersättning har heller inte träffats med ägarna till fastigheterna Ålleberg 1:1, Synnerål 10:4 och Vaxby 1:6. Förhandling pågår.

Länsstyrelsen har bearbetat förslaget efter de synpunkter som kommit in efter föreläggandet. Så många som möjligt av synpunkterna, från de markägare där överenskommelser ännu inte träffats, har arbetats in i förslaget. Inkomna yttranden från remiss och föreläggande kommenteras i bilaga 5.

Upplysningar

Då regeringen med stöd av 7 kap 28 § miljöbalken förklarat delar av reservatet som särskilt bevarandeområde, enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, gäller särskilda regler för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i det särskilda bevarandeområdet. För alla sådana verksamheter eller åtgärder krävs tillstånd, förutom om åtgärden eller verksamheten direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna sådant tillstånd endast om

1. de villkor som anges i 7 kap 28 b § miljöbalken är uppfyllda, eller
2. regeringen givit tillåtelse och de villkor som anges i 7 kap 29 § miljöbalken är uppfyllda.

Ersättningstalan

I de fall överenskommelse om intrångsersättning inte träffats skall den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen väcka talan hos miljödomstolen. Sådan talan skall väckas inom ett år från det att reservatsbeslutet har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

Ansvarsfördelning vid insektsangrepp eller liknande

Eftersom området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 4, formulär nr 04.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och biolog Johan Jannert varit föredragande. I handläggningen har även naturvårdsdirektör Sven Swedberg samt företrädare för kulturmiljöenheten, Lars Jacobzon, plan- och bostadsenheten, Jens Rasmussen och rätts- och veterinärenheten, Göran Fjellman deltagit.

Göran Bengtsson

Johan Jannert